فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۲، پیاپی ۴
صفحات ۱۳۸-۱۱۹

بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسین‌آباد شهرستان نجف‌آباد)

حمید برقی، استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان
یوسف قنبری، استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان
محمد سعیدی*، دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان

دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۲/۱۷ پذیرش نهایی: ۱۳۹۲/۶/۲۴

چکیده
امروزه شوراهای روستایی نقش مهمی را در توسعه روستاها ایفا می‌کنند و تشکیل شورا یکی از اقدامات اساسی در جهت نظم بخشیدن به مشارکت مردم در جریان توسعه روستایی است. هدف این پژوهش بررسی عملکرد شوراهای اسلامی و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی در دهستان حسین آباد شهرستان نجف آباد است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و میدانی بوده است. داده های مورد بررسی از طریق پرسشنامه و به روش مصاحبه جمع آوری شده است. جامعه آماری شامل دو گروه مردم (سرپرستان خانوار) و اعضای شورا بوده که جهت تعیین حجم نمونه برای گروه مردم از فرمول کوکران تعداد نمونه ۲۵۵ نفر از طریق نمونه گیری طبقه ای و تصادفی استفاده شده است. در گروه شورا کل اعضای شورا (۱۵ نفر) مورد پرسش و مصاحبه قرار گرفته است. در تحلیل داده ها جهت بررسی نرمال بودن توزیع میانگین نمرات از آزمون کلموگروف اسمیرنوف و برای ارزیابی عملکرد شوراها از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون دوجمله ای و نیز جهت مقایسه نظرات دو گروه مردم و شورا از آزمون Mann-Whitney U و Tمستقل استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد که در عملکرد شوراها در حوزه اقتصادی با توجه به آزمون دوجمله ای(۴۸ درصد موافق و ۵۲درصد مخالف) و نسبت مشاهده شده، معنی دار نبوده است. عملکرد اجتماعی شوراها مطلوب تر از وضعیت اقتصادی و بیشتر از سطح متوسط می باشد. در حوزه فرهنگی کمتر از سطح متوسط بوده است. هم چنین بررسی میزان مشارکت مردم در توسعه روستا نشان می دهد که از سطح متوسط بیشتر است.

کلمات کلیدی: شورای اسلامی روستایی،مشارکت مردم، توسعه روستایی، دهستان حسین آباد

* نویسنده مسئول: ۰۹۱۳۸۱۷۲۱۱۳ Email: m_saeidi110@yahoo.com

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۱) مقدمه

یکی از دلایل عمده عدم توسعه روستاها، برنامه‌ریزی نامناسب در سطح روستاهاست که منجر به هدر رفت سرمایه و بودجه های اختصاص یافته به روستاها می شود. این مدیریت ناصحیح با مشارکت مردم در تصمیم گیری های اعضای شورا می تواند بهبود یابد و به توسعه روستایی و برنامه‌ریزی بهینه روستایی منجر شود. به جرأت می‌توان گفت تنها کسانی که مشکلات و مسائل روستاها را به خوبی می توانند درک کنند خود مردم روستاها می باشند. بنا به اهمیت مشارکت و توسعه روستایی، این موضوع به عنوان یکی از اهداف و راهبرهای توسعه روستایی محسوب می شود.

نظارت مردم محلی بر مسائل مربوط به محل خود، یکی از عناصر مهم برنامه ریزی توسعه روستایی است و این به معنای کمک به آنها برای مشارکت در امور سیاسی، تصمیم گیری و افزایش مهارت های مربوط به چگونگی رفع مشکلات می باشد. هر فرد در پنج جنبه مختلف زندگی یعنی خود، خانواده، زمان، شغل و اجتماع، دارای مسئولیت و در هر یک از این محدوده ها نیازمند کمک دیگران است. توانایی مشارکت صحیح در سطح جامعه راه را برای تحقق هرچه بهتر اهداف فوق الذکر باز می کند و زمینه را برای مشارکت واقعی مردم در فرآیند توسعه فراهم می آورد. از این رو بانک جهانی مشارکت جوامع روستایی را به منظور استفاده بهینه از منابع موجود در روستا، یک راه اساسی در اجرای اولویت های توسعه روستایی می‌داند (World Banck,2000).

مدیریت روستایی در فرآیند توسعه روستایی یکپارچه و پایدار نقش اساسی دارد، هم چنین مدیریت توسعه روستایی فرآیندی چند جانبه، و شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با مشارکت مردم و به وسیله تشکیلات و سازمان های روستایی برنامه های توسعه روستایی تدوین و اجرا می‌شود و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (رضوانی،۱۳۸۳:۲۱۱). بنابراین فرآیند برنامه ریزی و مدیریت روستایی باید با همکاری متعادل و فعال نیروهای بیرونی (دولت، نهادهای عمومی و بازار) و درونی (مردم، تشکل ها و سازمان های محلی) صورت گیرد (افتخاری و همکاران،۱۳۸۶:۳۰۱). بررسی و شناخت نیازها، کمبودها و نارسایی روستاییان، برنامه ریزی و اقدام در جهت مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی و سایر امور رفاهی و نظارت بر حسن اجرای تصمیمات شورا از جمله وظایف شوراها می باشد و تشکیل شوراهای روستایی به عنوان یکی از اصول قانون اساسی قدم نخست در راه سهیم ساختن مردم در امور خویش است و می تواند در تغییر باورها،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

ایجاد حسن مشارکت و مسئولیت پذیری در حوزه زندگی روستا و ده نقش بزرگی داشته باشد (نصر،۱۰۱:۱۳۸۹). همچنین در شرح وظایف شوراها، همکاری، پیشنهاد، مراقبت، جلب مشارکت، پیگیری و امثال آن به چشم می خورد که از آنها نمی توان مفهوم تصمیم گیری و مدیریت امور محلی مکان و منطقه جغرافیایی را دریافت (حافظ نیا،۴۵۸:۱۳۸۱). الگوی شوراهای ایران در مقایسه با حاکمیت های محلی دیگر کشورهای جهان از ویژگی خاصی برخوردار می باشد به گونه ای که چنین ساختاری را در کشورهای دیگر نمی توان یافت.

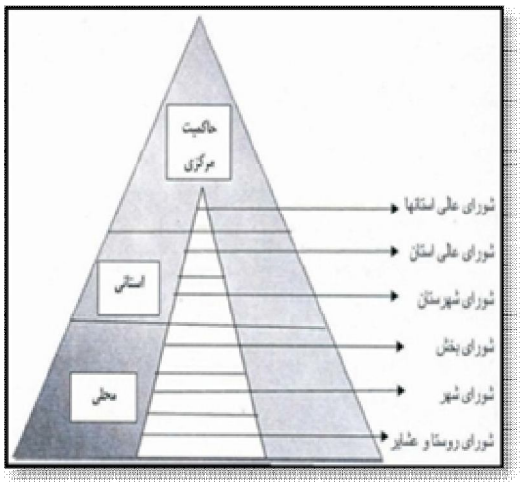

شکل شماره (۱): سه سطح حاکمیت(مقیمی،۱۸:۱۳۸۵)

شکل شماره (۲): حوزه عملکرد شوراهای ایران (نصر،همان)

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

بررسی حوزه عملکرد شوراهای اسلامی ایران نشان می دهد که از سطح شورای عالی استان ها تا سطح شورای روستا، اختیارات رده های مختلف بیشتر می شود و از تنوع کاری و گسترش قلمرو برخوردار می گردند. با این وجود حتی در سطح روستا هم قلمرو حاکمیت دولت درمجموع بیش از قلمرو حاکمیت شورای روستا می باشد(نصر،۱۳۸۹:۳۸). شوراهای اسلامی و مردم و نهادهای دولتی را می توان ارکان اصلی توسعه روستایی قلمداد نمود که با تعامل با یکدیگر موجبات توسعه روستایی را فراهم می آورند. و شوراهای اسلامی را می توان رابط بین نهادهای دولتی و مردم دانست که با نظر خواهی از مردم می توانند زمینه های مشارکت مردم را در توسعه روستایی فراهم آورند که با بررسی نظرات و پیشنهادهای مردم می توانندر جهت رفع معضلات روستاها اقدام کنند. نظر به اهمیت و نقش اساسی شوراهای اسلامی روستا و مشارکت مردم در برنامه ریزی و توسعه روستایی، مطالعه پیرامون بررسی عملکرد شوراهای اسلامی و مشارکت مردم در توسعه روستایی و ارائه راهکار جهت بهبود عملکرد شوراها و افزایش مشارکت مردم، در راستای هدف کلی برنامه ریزی و توسعه روستایی امر ضروری به نظر می رسد. هدف کلی تحقیق حاضر بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستایی در دوره سوم (۱۳۹۰-۱۳۸۶) و نیز میزان مشارکت مردم در برنامه ریزی و توسعه روستا در دهستان حسین آباد شهرستان نجف آباد استان اصفهان است. در این بررسی سعی شده تا نقاط ضعف عملکرد شوراها در حوزه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مشارکت مردم در توسعه روستایی را نمایان ساخته و به ارائه نظرات و پیشنهاداتی در خصوص کاهش و رفع این نقاط ضعف پرداخته شود. بر این اساس تحقیق حاضر، در صدد پاسخ دهی به این سؤال بوده است. میزان عملکرد شوراهای اسلامی و مشارکت مردم در توسعه روستایی چگونه است؟ در این ارتباط سه فرضیه مطرح شده است. میزان عملکرد اقتصادی و اجتماعی شوراها بیشتر از سطح متوسط است؛ عملکرد فرهنگی شوراها کمتر از سطح متوسط است؛ میزان مشارکت مردم در توسعه و برنامه ریزی روستایی بیش از سطح متوسط است.

۲) مبانی نظری

در بررسی نظری موضوع، توجه به مفاهیمی مانند شورای اسلامی روستایی، مشارکت و توسعه روستایی الزامی است. شورای اسلامی نهادی است که اعضای آن بر اساس قانون با رأی مستقیم مردم روستا برای مدت چهار سال انتخاب می شوند. شوراهای اسلامی در روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت سه نفر و در روستاهای بیش از ۱۵۰۰ نفر پنج نفر عضو دارد(افراخته،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۱۰۵:۱۳۸۸). قانون شوراها چندین نوبت مورد تجدید نظر قرار گرفت و در نهایت قانون مصوب سال۱۳۷۵ و اصلاحیه مصوب ۱۳۸۲ ملاک عمل قرار گرفت. در شکل گیری شورای اسلامی روستا مشارکت امری الزامی است. مشارکت از نظر لغوی به معنی شرکت کردن است. مشارکت نوعی رفتار با مردم است که آنان را قادر می سازد تا بر حوادث مؤثر در زندگی شان تأثیر قاطع بگذارند،به همین خاطر باید از آزادی کامل و از جمله حق اظهار نظر برخوردار باشند و دارای اهمیت و ارزش تلقی می شوند. مسأله مشارکت روستائیان در برنامه ریزی توسعه روستایی موضوعی است که نقطه آغاز آن به دهه های ۱۹۷۰و ۱۹۸۰ برمی گردد. این راهبرد در برنامه ریزی روستایی با تمرکز بر بعد اجتماعی، مشارکت مردم، تمرکز زدایی، قدرت و بهره گیری از خرد جمعی شکل گرفت، این راهبرد جدید از توسعه با عنوان توسعه مشارکتی وارد ادبیات توسعه شده است(پاپلی‌یزدی،۱۱۷:۱۳۸۷).

در ادبیات علوم سیاسی و اجتماعی؛ صاحب نظران، تحقق توسعه پایدار و یکپارچه را مستلزم مشارکت عمومی و گسترده مردم می دانند و حضور نهادها و سازمانهای محلی و بکارگیری راهبردها و سیاست هایی که مشارکت را فراهم و تقویت نماید را ضروری می دانند(Davies,2002:306). بنابراین شوراها به عنوان سازمان محلی اطلاق می شوند که یک نوع حضور نهادینه شده مردم و منشأ شکل گیری قدرت شوراها می باشد(Mary,2003:22). اوزایاک معتقد است زمانی رابطه دولت و شهروندان در یک نظام سیاسی در مسیر تعالی و پیشرفت قرار می گیرد که حکومت مرکزی با اتخاذ سیاست های عدم تمرکز عمودی قدرت سیاسی و اداری را به سطوح استانی، شهری و روستایی انتقال دهد و به موازات واگذاری قدرت به دیگران با سیاستهای تمرکز زدایی افقی بتواند از مشارکت بخش خصوصی و تشکل های غیر دولتی سازمان یافته استفاده کند(Osziak,2000:134). از این رو تمرکز زدایی و مشارکت مردم محلی در تعیین سرنوشت خود، وسیله ای برای ممانعت از رشد متراکم و ناهنجار و در عین حال کمک به توسعه متوازن و عدالت سیاسی،اقتصادی،اجتماعی است.

توسعه روستایی جریانی است که مردم روستایی را هدایت می کند تا توان خود را در جهت کنترل بر محیط خویش بالا ببرند(حسینی‌ابری،۲۶۵:۱۳۸۰). بنابراین مشارکت مردمی در برنامه ریزی های محلی می تواند منجر به تمرکز زدایی شده و از محدودیت های برنامه ریزی بالا به پایین می کاهد و به گفته برنت لکی همکاری و تعاون در سطح مدیریت محلی منافع بسیاری را به دنبال خواهد داشت که برخی از این نتایج عبارتند از: افزایش ظرفیت تصمیم گیری محلی، حفظ هویت ملی، افزایش دسترسی به منابع بیرونی، صرفه جویی های تولید،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

بهره وری و سودمندی بیشتر درآمد در مقایسه با هزینه ها و نگهداری منابع اقتصادی (Brent Laekey,2002:138-139). در سال‌های اخیر، توسعه روستایی در قالب توسعه مشارکتی و نهادگرایی مطرح شده که ابعاد توسعه روستایی یکپارچه، همراه با مشارکت مردم را در بر دارد. از این منظر، عوامل متعددی بر توسعه روستایی تأثیر گذارند که از جمله آنها می توان مدیریت روستایی و حضور خبرگان محلی (شوراها) را نام برد. روستاها به عنوان اولین واحدهای اجتماعی و مرکز استقرار و اسکان انسانها، از دیرباز دارای سازمان اجتماعی و مدیریت بوده اند؛ ولی این مدیریت دارای مفهومی گسترده و متفاوت با هم یا فن مدیریت امروزی بوده است (طالب،۱۳۷۶:۵).

تحقیقات مربوط به بررسی عملکرد شوراها و میزان مشارکت مردم در کشورمان کم و معدود می باشد و یا اینکه هر یک را به طور جداگانه مورد بررسی قرار داده اند. گرچه از نظر موضوع ممکن است شباهت هایی داشته باشند اما این تحقیقات از نظر اهداف متفاوتند. کتاب مجموعه مقالات کنفرانس بررسی نقش مشارکت و بسیج مردم در خودکفایی کشاورزی و سازندگی روستاها متشکل از مقالات مختلفی در سال ۱۳۶۵ منتشر شده که مشارکت مردم و شواها را در زمینه توسعه و عمران و برنامه ریزی روستایی مورد بررسی قرار داده است.

تحقیقات مربوط به معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی که با عنوان بررسی و نقش عملکرد شوراهای اسلامی روستایی در دوره ۷۲-۱۳۵۸ در استان های مختلف کشور انجام شده است. عملکرد شوراها را در زمینه های مختلف طی ۱۵ سال مورد بررسی قرار داده است. در این تحقیق به تاریخچه شکل گیری شوراها، سیر مدنیت در ایران و موضوعات مختلفی نظیر وظایف شوراها، وضعیت قوانین و مقررات شوراها و میزان موفقیت شوراها در کشور توجه شده است.

پورطاهری و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی به بررسی این موضوع در دهستان آلاداغ بجنورد پرداخته اند که در پایان این نتیجه حاصل گردیده است که اعضای شورای اسلامی روستایی در نظارت براجرای مقررات بهداشتی، تشخیص کمبودها و نارساییهای موجود و نیز کمک رسانی درمواقع بحرانی موفق نبوده اند.

رضوانی و احمدی(۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی به بررسی این موضوع در دهستان حکیم آباد شهرستان زرندیه پرداخته اند و

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

به این نتیجه دست یافته اند که شوراها در زمینه ارتقاء و جلب مشارکت مردم عملکرد موفق تری از سایر زمینه ها (بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی) روستاها داشته اند.

رستم پور و همکاران(۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و تأثیر میزان سواد اعضا در آن به بررسی این موضوع در شهرستان دیر پرداخته اند و در پایان این نتیجه حاصل گردیده است که سطح سواد اعضای شورا می تواند به موفقیت آنان در امور اجرایی نقاط روستایی کمک کند، ولی به عنوان تنها عامل موفقیت شوراهای اسلامی تلقی نمی شود.

۳) روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر روش توصیفی- تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. جهت جمع آوری اطلاعات بر حسب مقتضیات پژوهش از شیوه کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. ابتدا به شاخص بندی عملکرد شوراها به عملکرد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی پرداخته شده و در مرحله بعد برای هر یک از این شاخص ها و نیز میزان مشارکت مردم در توسعه روستا گویه هایی در قالب طیف لیکرت(پنج گزینه ای) مطرح گردید. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کل سرپرستان خانوارهای روستایی دهستان حسین‌آباد شهرستان نجف‌آباد و کل اعضای شورای اسلامی روستاهای مورد مطالعه (۱۵ نفر) بوده است. به جهت محدودیت های زمانی و اقتصادی و به ویژه به دلیل گستردگی جامعه آماری جهت تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران و همچنین فرمول تصحیح کننده آن استفاده شده است. نظر به اینکه تعداد کل خانوارهای دهستان مربوطه ۱۵۱۱خانوار (طبق آخرین آمارگیری خانه بهداشت های روستاهای مورد بررسی در سال ۱۳۹۱) می باشد طبق فرمول کوکران و فرمول اصلاح کننده آن، حجم نمونه ۲۵۵ نفر برآورد شد. و در نهایت به روش نمونه گیری طبقه ای و تصادفی ، متناسب با تعداد خانوارهای هر یک از روستاها نمونه ها انتخاب شدند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۱): تعداد نمونه ها برای هر روستا طبق نمونه گیری طبقه ای

نام روستا	تعداد خانوار	تعداد نمونه
حسین آباد	۸۴۰	۱۴۲
خونداب	۴۴۳	۷۵
هسنیجه	۱۲۴	۲۱
علی آباد	۱۰۴	۱۷
جمع کل	۱۵۱۱	۲۵۵

مأخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۳۹۱

پس از طراحی و اجرای پرسشنامه ها برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار های توصیفی و استنباطی(آزمون کلموگروف اسمیرنوف، آزمون دوجمله ای، Mann-Whitney U، آزمون T مستقل و T تک نمونه‌ای) استفاده گردید. جهت بدست آوردن پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. میانگین پایایی گویه های مربوط عملکرد اقتصادی شوراها ۰/۹۳، عملکرد اجتماعی ۰/۹۲، عملکرد فرهنگی ۰/۹۳ و میانگین پایایی گویه های مربوط به میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی برابر۰/۹۴ بوده است. از آنجا که حداقل سطح قابل قبول برای پایایی پرسشنامه ۰/۷۰ می باشد با توجه به نتایج آزمون فوق می توان نتیجه گرفت که بخش های مختلف پرسشنامه از پایایی خوبی برخودار است.

دهستان حسین آباد از توابع بخش مهردشت شهرستان نجف آباد است که شامل ۴ روستا به نام های حسین آباد، خونداب، هسنیجه و علی آباد می باشد. مرکز این دهستان روستای حسین آباد می باشد که در فاصله۷۰ کیلومتری از شهرستان نجف آباد و۱۰۰ کیلومتری استان اصفهان قرار گرفته است. شکل شماره ۳ موقعیت دهستان و روستاهای مورد بررسی را نشان می دهد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

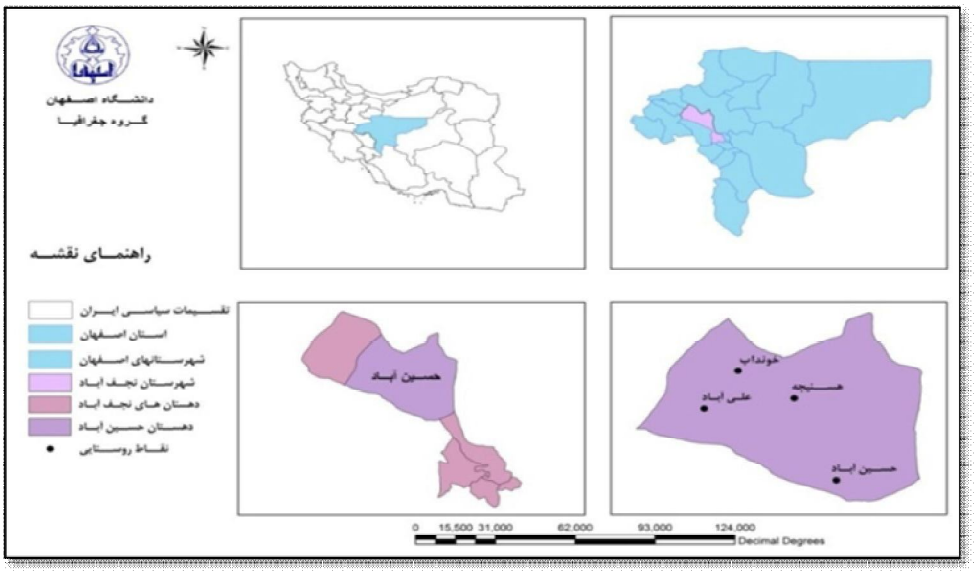

شکل شماره (۳): نقشه موقعیت دهستان حسین آباد و روستاهای مورد بررسی

مأخذ: استانداری اصفهان، نقشه تقسیمات کشوری ۱۳۹۰

۴) یافته‌های تحقیق

توسعه روستایی یک فرایند متغیر و دارای ابعاد گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و اجتماعی است که از سرچشمه های زیادی نشأت می گیرد. در این پژوهش ابعاد توسعه سیاسی، فرهنگی، اجتماعی با حاکمیت محلی(شوراها) و مشارکت مردم در توسعه روستایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. پس از تکمیل پرسشنامه های مربوطه توسط جامعه آماری نتایج زیر حاصل گردید.ویژگی های جامعه آماری در جدول ۲ آورده شده است که مطابق آن از نظر جنسیت بیشتر پاسخ دهندگان در بین دو گروه را مردان تشکیل داده اند. بیشترین پاسخ دهندگان هر دو گروه در گروه سنی ۵۰-۴۱ سال قرار داشته اند. از نظر وضعیت شغلی اکثر پاسخ دهندگان در بخش خدمات مشغول بوده اند. از نظر سطح سواد بیشتر پاسخ دهندگان در گروه سرپرستان خانوار دارای تحصیلات راهنمایی و در گروه اعضای شورا بیشتر افراد دارای تحصیلات دانشگاهی می باشند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۲): ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه نمونه

ویژگی های جمعیتی		سرپرستان خانوار		اعضای شورا	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۲۴۲	۹۴/۹	۲	۸۶/۶
	زن	۱۳	۵۰/۱	۱۳	۱۳/۴
سن	۳۰- ۲۰ سال	۵۱	۲۰/۰	۰	۰۰/۰
	۴۰- ۳۱ سال	۷۳	۲۸/۶	۳	۲۰/۰
	۵۰- ۴۱ سال	۷۶	۲۹/۸	۱۰	۶۶/۷
	۶۰- ۵۱ سال	۴۹	۱۹/۲	۲	۱۳/۴
	بیشتر از ۶۰سال	۶	۲/۴	۰	۰۰/۰
وضعیت اشتغال	کشاورزی	۷۲	۲۸/۲	۲	۱۳/۴
	صنعت	۷۶	۲۹/۸	۵	۳۳/۴
	خدمات	۱۰۷	۵۰/۰	۸	۵۳/۳
سواد	بیسواد	۹	۳/۵	۰	۰۰/۰
	ابتدایی	۵۳	۲۰/۸	۴	۲۶/۷
	راهنمایی	۱۱۱	۴۳/۵	۴	۲۶/۷
	دیپلم	۶۵	۲۵/۵	۳	۲۰/۰
	تحصیلات دانشگاهی	۱۷	۶/۷	۴	۲۷/۷

مأخذ: یافته‌های میدانی تحقیق، ۱۳۹۱

عملکرد شوراهای روستایی در فرایند توسعه اقتصادی جوامع روستایی

عملکرد مناسب شوراهای روستایی در فرایند توسعه اقتصادی روستاها می تواند موجب افزایش کیفیت زندگی مردم و بالتبع کاهش نابرابری جوامع شهری و روستایی گردد و بدین ترتیب از ایجاد بسیاری از ناهنجاری های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه جلوگیری می کند. به طور مثال ایجاد زمینه های اشتغال و کارآفرینی در سطح روستاها، کاهش مهاجرت را به دنبال داشته که از بسیاری از مسائل و مشکلات پیش روی می کاهد. در بررسی عملکرد اقتصادی شوراهای روستایی در فرایند توسعه اقتصادی از گویه های جدول ۳ استفاده شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۳): عملکرد اقتصادی شوراهای اسلامی روستا در محدوده مورد مطالعه

گویه ها	مردم		اعضای شورا	
	میانگین گویه ها	انحراف معیار	میانگین گویه ها	انحراف معیار
میزان همکاری با مردم، جهت مقابله با بحران های طبیعی	۲/۷۷	۱/۲۳۰	۲/۸۷	۱/۱۲۵
میزان عملکرد شوراها جهت رفع مشکل بیکاری مردم	۱/۱۱	۰/۴۰۱	۱/۶۷	۰/۹۷۶
اقدام شوراها در جهت کارآفرینی	۱/۲۶	۰/۶۰۶	۱/۸۷	۱/۲۴۶
میزان همکاری با مردم جهت رفع خدمات عمومی مزارع،دامپروریها و کارگاههای صنعتی	۳/۴۴	۰/۸۹۵	۳/۵۳	۰/۹۱۵
میزان بکارگیری نیروی کار محلی در زمینه ساخت و سازها که به دستور شوراها صورت می گیرد	۳/۶۰	۱/۱۰۹	۳/۹۳	۱/۲۸۰
میزان واسطه گری با بانک ها جهت ارائه تسهیلات به روستاییان جهت اشتغال یا افزایش محصولاتشان	۳/۷۱	۰/۸۵۴	۴/۱۳	۰/۵۱۶
میزان همکاری با روستاییان در جهت مکانیزاسیون مزارع	۳/۳۷	۰/۹۵۱	۳/۰۷	۱/۴۸۶
فراهم آوردن زمینه ها جهت استفاده کشاورزان و دامداران از مشاورن و کارشناسان	۲/۸۳	۱/۱۴۲	۳/۴۰	۱/۱۲۱
میزان همکاری با مردم در زمینه افزایش بهره وری تولیدات دامی و کشاورزی	۳/۱۷	۱/۲۲۷	۳/۴۷	۱/۳۵۶
تعداد پاسخ دهندگان	۲۵۵		۱۵	

مأخذ: یافته‌های میدانی تحقیق، ۱۳۹۱

طبق یافته های تحقیق بیشترین میانگین در خصوص عملکرد اقتصادی شوراهای روستایی از نظر مردم مربوط به میزان واسطه گری اعضای شورا با بانک ها در خصوص ارائه تسهیلات به روستاییان جهت اشتغال یا افزایش محصولاتشان با میانگین ۳/۷۱ بوده است که این گویه نیز در گروه اعضای شورا بیشترین امتیاز (۴/۱۳) را دارا است. از نظر مردم نیز کمترین عملکرد اعضای شورا در خصوص رفع مشکلات بیکاری مردم با میانگین ۱/۱۱ و کار آفرین با میانگین۱/۲۶ بوده است که اعضای شورا نیز همین نظر را داشته اند.

در این تحقیق از آزمون کلمو گروف اسمیر نوف (K-S-Z) به مقایسه میانگین نمرات ارزیابی عملکرد اقتصادی شوراها استفاده شده تا نرمال بودن یا نبودن توزیع داده ها سنجیده شود که براساس نتایج جدول ۴ آماره K-S-Z در سطح $P \leq ۰۵$ معنی دار بوده بنابراین توزیع نمرات نرمال نمی باشد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۴): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد اقتصادی شورا با توزیع نرمال

شرح	K-S-Z	P
ارزیابی عمکرد اقتصادی شورا	۱/۴۲	۰/۰۳۶

پس از پی بردن به نرمال نبودن توزیع داده ها با استفاده از آزمون دو جمله ای به توزیع میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شوراها پرداخته شده است که براساس نتایج جدول (۵) نسبت مشاهده شده در سطح P≤۰/۰۵ معنی دار نبوده بنابراین نسبت بین موافقین و مخالفین معنی دار نبوده است . لازم به توضیح می باشد که تعداد مخالف میانگین تعداد افرادی است که در تکمیل پرسشنامه ها گزینه های متوسط، کم و خیلی کم را انتخاب نموده و در واقع عملکرد اقتصادی شوراها را پایین تر از سطح متوسط دانسته اند که در کل ۴۸درصد افراد تکمیل کننده پرسشنامه می باشند، و تعداد موافق میانگین تعداد افرادی است که در تکمیل پرسشنامه گزینه های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب نموده و در واقع عملکرد اقتصادی شوراها را بالاتر از سطح متوسط قلمداد کرده که در کل ۵۲ درصد افراد تکمیل کننده پرسشنامه می باشند.

جدول شماره (۵): توزیع میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا

شرح	تعداد	احتمال مشاهده شده	P
مخالف	۱۳۰	۰/۴۸	۰/۸۲۸
موافق	۱۴۰	۰/۵۲	

جهت مقاسیه نظرات دو گروه مردم و شوراها با استفاده از آزمون Z مان ویتنی به مقایسه میانگین رتبه میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شوراها در دو گروه شورا و مردم پرداخته شده است که بر اساس نتایج در جدول شماره ۶ مقدار آماره Z مشاهده شده در سطح P≤۰۵/ معنی دار نبوده بنابراین بین نظرات اعضاء شورا و مردم در خصوص میزان ارزیابی عملکرد شورا تفاوت وجود ندارد.

جدول شماره (۶): مقایسه میانگین رتبه میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا دردو گروه

گروه	میانگین رتبه	Z	P
شورا	۴۹/۱۷	۱/۰۶	۰/۲۸۵
مردم	۴۱/۶۸		

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

عملکرد شوراهای روستایی در توسعه اجتماعی روستایی

در توسعه اجتماعی دولت و شوراها همکاری و تعامل زیادی با هم دارند. بدین ترتیب که در سطح ملی اگرچه دولت مرجع اصلی تنظیم، اجرا و ارزیابی برنامه های توسعه اجتماعی است اما نقش شوراها در همه مراحل تنظیم، اجرا و ارزیابی برنامه های محلی مهم است. آنچه نقش شوراها را به طور مستقیم حائز اهمیت ساخته، تنظیم، اجرا و ارزیابی آن بخش از برنامه های توسعه اجتماعی است که می‌توان بر عهده شوراها در سطح جوامع محلی گذارد (نصر:۱۳۸۹،۶۳). در بررسی عملکرد اجتماعی شوراهای روستایی در فرایند توسعه اجتماعی گویه های جدول شماره ۷ استفاده گردید.

جدول شماره (۷): میزان عملکرد اجتماعی شوراهای اسلامی روستا

گویه ها	مردم		اعضای شورا	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
میزان دعوت از مردم برای شرکت در جلسات شوراها	۲/۳۷	۱/۱۹۴	۲/۵۳	۱/۰۶۰
میزان همکاری و صمیمیت با مردم	۳/۵۴	۰/۸۲۹	۳/۶۷	۱/۰۴۷
میزان عملکرد شوراهه جهت رفع خصومت و دشمنی میان مردم	۳/۲۴	۱/۰۸۳	۳/۷۳	۱/۱۰۰
میزان عملکرد شوراها در زمینه رفع خدمات عمومی و اجتماعی	۳/۹۰	۱/۰۹۲	۴/۱۳	۰/۶۴۰
میزان عدالت اجتماعی و عدم تبعیض دوگانگی میان مردم	۲/۶۱	۰/۹۵۲	۳/۲۷	۱/۳۸۷
همکاری با سازمانهای برقراری امنیت اجتماعی در روستاها	۴/۱۶	۰/۸۲۸	۴/۶۰	۰/۵۰۷
تعداد پاسخ دهندگان	۲۵۵		۱۵	

مأخذ: یافته‌های میدانی تحقیق، ۱۳۹۱

نتایج تحقیق در خصوص میزان عملکرد اجتماعی شوراهای اسلامی نشان می دهد از نظر مردم بیشترین عملکرد شوراهای اسلامی در حوزه اجتماعی مربوط به همکاری اعضای شورا با سازمان های برقراری امنیت اجتماعی در روستاها با میانگین ۴/۱۶ بوده است و طبق نظر اعضای شورا نیز این گویه بالاترین میانگین(۴/۶۰) را داراست. از نظر مردم کمترین عملکرد در این حوزه با میانگین ۲/۵۳ مربوط به میزان دعوت اعضای شورا از مردم جهت شرکت در جلسات شورا می باشد و این گویه از نظر شوراها نیز پایین ترین میانگین را دارا بوده است.

توزیع داده ها در حوزه عملکرد اجتماعی با استفاده از آزمون کلموگروف اسمیر نوف-K-S) (Zمورد سنجش قرار داده شده که براساس نتایج جدول شماره ۸ آماره K-S-Z در سطح P ≤۰۵/ معنی دار نبوده بنابراین توزیع نمرات نرمال می باشد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۸): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا با توزیع نرمال

شرح	K-S-Z	P
ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا	۱/۱۲	۰/۱۴۱

جهت بررسی عملکرد اجتماعی شوراهای اسلامی روستا در نمونه مورد بررسی، داده های بدست آمده با استفاده از آزمون T تک متغیره با میانگین فرضی ۳ مورد ارزیابی قرار داده شده است که براساس نتایج جدول شماره ۹ مقدار T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر می باشد بنابراین ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا بیشتر از سطح متوسط است که این فرضیه اول تحقیق ما را ثابت می کند (مقدار بحرانی در سطح خطای ۵ درصد بین ۱.۶۴- و ۱.۶۴+ می باشد).

جدول شماره (۹): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا با میانگین فرضی ۳

شرح	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا	۳/۳۶	۰/۹۱۶	۰/۰۹۹	۳/۷۰

پس از ارزیابی عملکرد اجتماعی شوراها، به مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اجتماعی شوراها با استفاده از آزمون T مستقل از نظر دو گروه مردم و شوراها پرداخته شده است که براساس نتایج جدول (۱۰) T مشاهده شده در سطح $P \leq ۰۵$ معنی دار بوده بنابراین در ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا از نظر دو گروه تفاوت وجود ندارد.

جدول شماره (۱۰): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا از نظر دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	P
شورا	۳/۶۶	۰/۹۰۸	۱/۳۹	/۱۶۷
مردم	۳/۳۰	۰/۹۱۱		

عملکرد شوراهای روستایی در توسعه فرهنگی روستایی

شوراهای روستایی را می توان یکی از ارکان اساسی فرایند توسعه فرهنگی جوامع روستایی برشمرد که با برنامه ریزی مناسب در این زمینه و با همکاری دولت می توانند باعث بسیاری از

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

ناملایمات جوامع روستایی گردند. در بررسی عملکرد فرهنگی شوراهای اسلامی روستا در فرایند توسعه فرهنگی جوامع روستایی گویه های جدول شماره ۱۱ مورد استفاده قرار گرفت.

جدول شماره (۱۱): عملکرد فرهنگی شوراهای اسلامی روستا

گویه ها	مردم		اعضای شورا	
	میانگین گویه ها	انحراف معیار	میانگین گویه ها	انحراف معیار
میزان عملکرد شوراها در زمینه ایجاد کتابخانه عمومی	۱/۸۰	۱/۱۵۰	۲/۰۰	۱/۴۶۴
میزان عملکرد در زمینه ارتقای سطح سواد روستائیان(برگزاری کلاسهای سوادآموزی)	۲/۸۳	۱/۰۹۰	۳/۷۳	۱/۳۳۵
میزان برگزاری کلاسهای آموزشی و ترویجی	۲/۶۶	۱/۱۴۱	۲/۹۳	۱/۱۰۰
میزان عملکرد شوراها در زمینه برگزاری مراسم ملی- مذهبی و انتخابات	۳/۹۹	۰/۷۳۲	۴/۴۷	۰/۵۱۶
میزان اطلاع رسانی جهت کارهای عمرانی و خدمات روستایی صورت گرفته در سطح روستا	۲/۲۷	۱/۱۵۴	۳/۲۰	۱/۲۰۷
میزان عملکرد در زمینه ایجاد مکانهای فرهنگی و ورزشی	۲/۱۶	۱/۰۴۴	۲/۱۳	۱/۲۴۶
تعداد پاسخ دهندگان	۲۵۵		۱۵	

مأخذ: یافته‌های میدانی تحقیق، ۱۳۹۱

مطابق یافته های تحقیق در جدول شماره ۱۱ در خصوص میزان عملکرد فرهنگی شوراهای اسلامی روستا در حوزه مورد مطالعه از نظر مردم عملکرد شوراها در زمینه برگزاری مراسم ملی و مذهبی و برگزاری انتخابات بالاترین میزان میانگین(۳/۹۹) را دارا بوده و از نظر اعضای شورا نیز این گویه بالاترین میانگین (۴/۴۷) را داراست. از نظر مردم پایین ترین میانگین(۱/۸۰) مربوط به عملکرد شوراها در زمینه ایجاد کتابخانه عمومی در سطح روستاها می باشد و از نظر اعضای شورا نیز این گویه پایین ترین میانگین (۲/۰۰) را داراست.

داده های مربوط به حوزه عملکرد فرهنگی، با استفاده از آزمون K-S-Z داده ها را مورد ارزیابی قرار گرفت تا نرمال بودن توزیع داده ها سنجیده شود که براساس نتایج جدول (۱۲) آماره K-S-Z درسطح $P \leq ۰۵/$ معنی دار نبوده و توزیع نمرات نرمال می باشد.

جدول شماره (۱۲): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد فرهنگی شورا با توزیع نرمال

شرح	K-S-Z	P
ارزیابی عمکرد فرهنگی شورا	۱/۲۸	۰/۰۷۲

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

پس از سنجیده شدن نرمال بودن توزیع داده ها در حوزه عملکرد فرهنگی شوراها به مقایسه میانگین نمرات ارزیابی عملکرد فرهنگی شوراها با میانگین فرضی ۳ با استفاده از آزمون T تک متغیره پرداخته شده است. براساس نتایج جدول شماره ۱۳ مقدار T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد(۱.۶-) کوچکتر می باشد بنابراین عملکرد فرهنگی شورا کمتر از سطح متوسط است.

جدول شماره (۱۳): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد فرهنگی شورا با میانگین فرضی ۳

شرح	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
ارزیابی عمکرد اجتماعی شورا	۲/۶۸	۰/۹۸۴	۰/۱۰۶	-۲/۹۲

پس از ارزیابی عملکرد شوراها در حوزه فرهنگی به مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد فرهنگی شورا از نظر دو گروه مردم و شوراها بر اساس آزمون T مستقل پرداخته شده است.براساس نتایج جدول (۱۴) T مشاهده شده در سطح $P \leq ۰۵$ معنی دار بوده بنابراین ارزیابی عملکردفرهنگی شورا از نظر دو گروه تفاوت وجود ندارد.

جدول شماره (۱۴): مقایسه میانگین نمره ارزیابی عمکرد فرهنگی شورا از نظر دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	P
شورا	۳/۰۱	۰/۹۴۷	۱/۴۱	۰/۱۶۰
مردم	۲/۶۱	۰/۹۸۵		

مشارکت مردم در توسعه روستا

بنا به اهمیت مشارکت در توسعه روستایی، این موضوع به عنوان یکی از اهداف و راهبردهای توسعه روستایی محسوب می شود. نظارت مردم محلی بر مسائل مربوط به محل خود، یکی از عناصر مهم برنامه ریزی توسعه روستایی است و این به معنای کمک به آن ها برای مشارکت در امور سیاسی، تصمیم گیری و افزایش مهارت های مربوط به چگونگی رفع مشکلات می باشد (صالح نسب:۲۷،۱۳۷۱). از آنجایی که مردم خود به عنوان افراد ذینفع و مخاطبین برنامه های عمرانی مطرح اند. همفکری و مشارکت آنان در فرآیند تهیه و اجرای این برنامه ها از اهمیت زیادی برخوردار بوده و بسیار سودمند است. در خصوص بررسی میزان مشارکت مردم در توسعه و برنامه ریزی روستایی گویه های جدول شماره ۱۵ استفاده گردید.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره (۱۵): میزان مشارکت مردم در توسعه روستا

گویه ها	مردم		اعضای شورا	
	میانگین گویه ها	انحراف معیار	میانگین گویه ها	انحراف معیار
عملکرد شوراها جهت گسترش مشارکت مردم در توسعه روستا	۲/۶۰	۱/۰۶۹	۳/۰۷	۱/۲۲۳
میزان شرکت مردم در جلسات شوراهای اسلامی	۲/۱۶	۱/۱۶۳	۳/۰۷	۱/۲۲۳
میزان فراهم آوری اعتبارات توسط مردم جهت کارهای عمرانی در صورت در خواست شوراها	۳/۶۰	۰/۶۶۸	۲/۶۰	۱/۱۸۳
میزان ارائه نظر و پیشنهاد به شوراهای اسلامی در خصوص توسعه و برنامه ریزی بهینه در روستا	۲/۶۱	۱/۴۴۸	۳/۲۷	۱/۲۲۳
میزان استفاده شوراها از نظرات مردم در حل مسائل روستاها	۱/۸۹	۱/۱۴۹	۳/۷۳	۱/۰۳۳
میزان همکاری مردم با شوراها در زمینه اجرای طرحهای عمرانی در روستا	۳/۶۰	۰/۸۵۸	۳/۶۰	۰/۹۸۶
میزان شرکت مردم در کلاسهای آموزشی و مشاوره در صورت تشکیل	۴/۳۶	۰/۷۴۳	۴/۲۰	۱/۰۸۲
میزان شرکت مردم در انتخابات جهت انتخاب شوراهای اسلامی شایسته	۴/۵۳	۰/۶۰۷	۴/۶۰	۰/۵۰۷
تعداد پاسخ دهندگان	۲۵۵		۱۵	

مأخذ: یافته‌های میدانی تحقیق، ۱۳۹۱

نتایج حاصل از پرسشنامه مربوط به میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی نشان می دهد که از نظر مردم گویه میزان شرکت مردم در انتخابات جهت انتخاب شوراهای اسلامی شایسته بالاترین میانگین (۴/۵۳) را دارا بوده و همچنین این گویه از نظر اعضای شورا بالاترین میانگین(۴/۶۰) را دارا بوده است. از نظر مردم گویه میزان استفاده شوراها از نظرات مردم در حل مسائل روستاها پایین‌ترین میانگین (۱/۸۹) و از نظر اعضای شورا میزان فراهم آوری اعتبارات توسط مردم جهت کارهای عمرانی در صورت در خواست اعضای شورا، پایین ترین میانگین(۲/۶۰) را دارا بوده است.

پس از جمع آوری داده ها در خصوص میزان مشارکت مردم در توسعه روستا از دیدگاه مردم و اعضای شورا، داده ها براساس آزمونK-S-Z مورد سنجش قرار گرفته است تا به نرمال بودن یا نبودن توزیع داده ها سنجیده شود. براساس نتایج جدول ۱۶ آماره K-S-Z در سطح $P \leq ۰/۰۵$ معنی دار نبوده بنابراین توزیع نمرات نرمال می باشد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره(۱۶): مقایسه میانگین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا با توزیع نرمال

شرح	K-S- Z	P
مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا	۱/۲۵	۰/۰۸۴

پس از اینکه به نرمال بودن توزیع داده ها پی برده شد با استفاده از آزمون T متغیر به مقایسه میانگین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا با میانگین فرضی ۳ پرداخته شده است تا میزان مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا را ارزیابی شود. براساس نتایج جدول شماره ۱۷ مقدار T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد (۱.۶۴+) بزرگتر می باشد بنابراین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا بیش از سطح متوسط است که این نتیجه گیری، فرضیه سوم تحقیق ما را ثابت می نماید.

جدول شماره(۱۷): مقایسه میانگین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا با میانگین فرضی ۳

شرح	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا	۳/۲۳	۰/۸۶۴	۰/۰۹۱	۲/۴۹

پس از نتیجه گیری در حوزه ارزیابی مشارکت مردم در توسعه به مقایسه میانگین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا از نظر دو گروه شوراها و مردم بر اساس آزمون T مستقل پرداخته شده است. براساس نتایج جدول ۱۸ T مشاهده شده در سطح $P \leq ۰۵$ معنی دار بوده بنابراین در ارزیابی میزان مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا از نظر دو گروه به طور کلی تفاوت وجود ندارد.

جدول شماره (۱۸): مقایسه میانگین نمره ارزیابی مشارکت مردم در زمینه توسعه روستا از نظر دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	P
شورا	۳/۴۵	۰/۸۹۰	۱/۲۶	۰/۲۱۱
مردم	۳/۱۷	۰/۸۵۴		

۵) نتیجه‌گیری

اجرای برنامه‌های توسعه روستایی از سوی نهادهای انقلاب اسلامی با رویکرد جلب مشارکت مردم برای جبران عقب ماندگی های روستا و فضای عمومی سالهای آغازین پیروزی انقلاب اسلامی، اذهان را به تشکیل شورای اسلامی در روستا برای تحقق برنامه های توسعه روستایی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

معطوف ساخت. مشارکت مردم در برنامه های توسعه روستایی موفقیت شوراها را در امر برنامه ریزی و توسعه روستایی افزایش خواهد داد و با ایجاد انگیزه و تقویت روحیه مشارکتی مردم در توسعه روستا با استفاده از تشکیل جلسات مشترک با روستاییان و نظر خواهی از مردم موفقیت های شوراها در امر توسعه روستایی مستمر و پایدار خواهد شد. بر همین اساس، در این پژوهش عملکرد شوراها و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی در دهستان حسین آباد مهردشت شهرستان نجف آباد مورد بررسی قرار گرفت. روش تحقیق تحلیلی- توصیفی و میدانی می باشد که پس از تعیین حجم نمونه به روش کوکران و نمونه گیری به روش طبقه ای و تصادفی، از طریق پرسشنامه و به روش مصاحبه به جمع آوری داده ها پرداخته شده است. پس از ورود داده ها به نرم افزار SPSS و تحلیل داده ها نتایج زیر حاصل گردید.

نتایج کلی تحقیق نشان می‌دهد که به طور کلی عملکرد شوراهای اسلامی دهستان مورد مطالعه در حوزه ی اقتصادی و اجتماعی بالاتر از سطح متوسط و در حوزه فرهنگی پایین تر از سطح متوسط می باشد و در خصوص بررسی مشارکت مردم در توسعه روستا می توان نتیجه گرفت که میزان مشارکت مردم در توسعه و برنامه ریزی روستا بیشتر از سطح متوسط می باشد. اما با نگاهی دقیق تر به یافته های تحقیق می توان به این موضوع پی برد که اگرچه به طور کلی در حوزه های اقتصادی و اجتماعی میزان عملکرد شوراها بیشتر از سطح متوسط است اما در برخی گویه ها عملکرد شوراها ضعیف و پایین تر از سطح متوسط می باشد مثلا در حوزه اقتصادی عملکرد شوراها در زمینه ایجاد اشتغال و رفع معضل بیکاری و کارآفرینی ضعیف می باشد و در حوزه عملکرد اجتماعی نیز میزان دعوت از مردم جهت شرکت در جلسات شوراها کمتر از سطح متوسط می باشد و برعکس اگرچه در حوزه فرهنگی میزان عملکرد شوراها کمتر از سطح متوسط است اما در برخی موارد عملکرد شوراها قابل قبول بوده است. بر اساس یافته های تحقیق در کل جهت بهبود عملکرد شوراهای اسلامی و افزایش میزان مشارکت مردم در توسعه روستاهای دهستان مورد مطالعه می توان پیشنهادات زیر را ارائه داد:

- توجه اعضای شورا به مسئله اشتغال و ارائه راهکار جهت رفع بیکاری روستاییان؛
- جلب سرمایه جهت توسعه صنایع روستایی و متنوع ساختن ساختار شغلی روستاییان؛
- تشکیل جلسات مشترک با مردم جهت رفع مسائل و مشکلات روستایی؛
- ایجاد انگیزه در روستاییان جهت ارائه نظر و توجه به نظرات و پیشنهادات آنان؛
- فراهم آوردن زمینه جهت تشکیل کلاسهای آموزشی و ترویجی در سطح روستاها؛
- ایجاد کتابخانه، کانون فرهنگی و مکان های ورزشی و تفریحی در سطح روستا.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۶) منابع

- افراخته، حسن، (۱۳۸۸)، **مدیریت روستایی با تأکید بر ایران**، چاپ اول، انتشارات گنج هنر، تهران.
- پاپلی یزدی، محمد حسین و ابراهیمی، محمد امیر(۱۳۸۷)، **نظریه های توسعه روستایی**، چاپ پنجم، انتشارات سمت، تهران.
- پور طاهری، مهدی، همدمی مقدم، یلدا و رکن الدین افتخاری، عبدالرضا(۱۳۸۸)، **ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی(نمونه موردی: آلاداغ بجنورد)**،برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره چهاردهم، تهران، صص۳۸-۲۳.
- حافظ نیا، محمدرضا(۱۳۸۱)، **جغرافیای سیاسی ایران**، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران.
- حسینی ابری، سید حسن(۱۳۸۰)، **مدخلی بر جغرافیای روستایی ایران**، چاپ اول، انتشارات دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- رستم پور، هوشنگ، محمدی یگانه، بهروز و حیدری، حسین(۱۳۸۹)، **بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و تأثیر میزان سواد اعضا در آن(نمونه موردی: شهرستان دیر)**، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۶، تهران، صص۱۹۰-۱۸۱.
- رضوانی، محمدرضا(۱۳۸۳)، **مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران**، چاپ اول، نشر قومس، تهران.
- رضوانی، محمد رضا و احمدی، علی(۱۳۸۸)، **بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی**، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۴ ، تهران، صص۳۶-۲۷.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمدالله و عینالی، جمشید(۱۳۸۶)، **نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیر گذار**، فصلنامه روستا و توسعه، تهران، صص۳۰-۱.
- سعیدی، عباس(۱۳۸۸)، **الگوی خدمات رسانی روستایی**، چاپ دوم، معاونت عمرانی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران.
- صالح نسب، غلامحسین(۱۳۷۱)، **سازمان جهانی خوار و بار کشاورزی، یادگیری و زندگی**، ناشر معاونت امور اجتماعی وزارت جهاد سازندگی، تهران.
- طالب، مهدی(۱۳۷۶)، **مدیریت روستایی در ایران**، چاپ دوم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- مقیمی، سید محمد مقیمی(۱۳۸۵)، **اداره امور حکومت های محلی**، چاپ دوم، انتشارات سمت، تهران.
- نصر، عباس(۱۳۸۹)، **شوراها و توسعه پایدار**، چاپ اول، انتشارات کویر، تهران.
- Davies Jonathan S. (2002), **The Governance of urban Regeneration: A Critique of the Governing without Government**, public Administrating. Vol80: 301- 322
- Mary kauzy, Johan (2003), **Local Governance Capacity Building for Full Rang Participation in Africa Countries**, Discussion Paper Series. NO33, Available at: www.cdt.iao.florence.it/Santanna/canferenza/docsen/presentation-kauzya.pdf.
- Osziak, Oscar (2000), **Building Capacity for Governance in Argentina**, Asia Review of Public Administration. Vol 7:131-143
- World Bank(2000), **Environmental Model for sustainable rural development: The Africa network on participatory approaches**, Available on: http://d1002391/.Mydoman web shot.com/JOT/Articles/2-1/zaki-fp.htm.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]